

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1436103

Özgün Araştırma / Original Research

Savaş Gibiydi: Sağlık Bilimlerinde Çalışan Kadın Akademisyenlerin COVID-19 Pandemisi Döneminde Rollerini İle İlgili Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Çalışma

It Was Like A War: A Qualitative Study on the Experiences of Women Academics in Health Sciences Regarding Their Roles During The COVID-19 Pandemic

Nigar ÇELİK¹ Sultan GÜÇLÜ²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Kütahya

² Prof. Dr., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Kütahya

Sorumlu yazar /
Corresponding author

Nigar ÇELİK

nigar.celik@ksbu.edu.tr

Geliş tarihi / Date of receipt:
13.02.2024

Kabul tarihi / Date of
acceptance: 10.06.2024

Atf / Citation: Çelik, N., Güçlü S. (2024). Savaş gibiydi: Sağlık bilimlerinde çalışan kadın akademisyenlerin covid-19 pandemisi döneminde rollerini ile ilgili deneyimleri üzerine nitel bir çalışma. *BANU Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 313-324. doi: 10.46413/ boneyusbad.1436103

ÖZET

Amaç: Çalışmada sağlık bilimlerinde çalışan kadın akademisyenlerin Koronavirüs (COVID-19) pandemisi sürecinde evden çalışmanın yaşamları üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Nitel araştırma tasarımlarından fenomenolojik yöntem kullanılmıştır. Örnekleme COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan çalışan 15 kadın akademisyen oluşturulmuştur. Veriler "yarı yapılandırılmış görüşme" formu ile toplanmış, "içerik analizi" ile değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tematik yaklaşım kullanılmıştır. Çalışma "Consolidated criteria for reporting qualitative research" kriterlerine göre gerçekleştirilip raporlanmıştır.

Bulgular: Tematik yaklaşıma göre dört ana tema altında 13 alt tema belirlenmiştir. Temalar sırasıyla "salgına hazırlıksız yakalanmak", "savaş gibiydi", "fizyolojik ve psikolojik tükenmişlik", "deneyimlerden öğrenme" olarak adlandırılmıştır.

Sonuç: Çalışmada sağlık bilimlerinde çalışan kadın akademisyenlerin COVID-19 pandemi sürecinde fiziksel, psikolojik, sosyal ve akademik açıdan çok yönlü etkilendikleri tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsizlikler nedeni ile aile rolleri ve akademik rolleri arasında çatışma yaşadıkları, her konuda kendilerini yetersiz hissettikleri, akademik verimliliklerinin azaldığı gözlemlenmiştir. Salgın sürecinde sağlık politikaları ile ilgili planlamalar yapılırken cinsiyete özgü etkilerin göz önünde bulundurulması, kadınların desteklenmesi, kadının toplumdaki konumunun ve sağlığının iyileştirilmesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Kadın akademisyen, Evden çalışma, Nitel araştırma

ABSTRACT

Aim: The study aimed to examine the effect of working from home on the lives of female academics working in Health Sciences during the Coronavirus pandemic.

Material and Method: Phenomenological method, was used. The sample consisted of 15 female academics. Data were collected using a "semi-structured interview" form. The data were evaluated with "content analysis". The thematic approach was used in the evaluation of the data. The study was conducted and reported according to the "Consolidated criteria for reporting qualitative research".

Results: According to the thematic approach, 13 subthemes were determined under four main themes. The themes were named as "being caught unprepared for the pandemic", "It was like a war", "physiological and psychological exhaustion", "learning from experiences", respectively.

Conclusion: It was determined that female academicians were affected physically, psychologically, socially and academically in many ways during the pandemic. It was observed that due to inequalities in gender roles, they had conflicts between family and academic roles, they felt inadequate in every subject, and their academic productivity decreased. It is important to take gender-specific effects into consideration when planning health policies during the pandemic, to support women, and to improve the position and health of women in society.

Keywords: COVID-19, Female academic, Working from home, Qualitative research.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze dünya çapında çok sayıda farklı salgın hastalık, insanlar üzerinde çeşitli etkiler bırakmıştır. Küreselleşmenin etkisi ile günümüzde ticaret, turizm, uluslararası ulaşımın kolaylaşması gibi etkenler insanlar arası etkileşimi artırarak salgın hastalıkların ülke sınırlarını aşıp tüm dünyayı etkisi altına alan pandemilere sebep olabilmektedir (Akın ve Gözel, 2020; Ünal, Atik ve Gözüyeşil, 2021). Pandemi süreci kontrol edilmesi zor bir süreç olup çok fazla insanın hastalığa yakalanmasına ve ölmesine neden olmaktadır. Son olarak yaşadığımız COVID-19 salgını da Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir. Bu salgın dünya çapında sağlık ile beraber sosyal ve ekonomik yönden de çok büyük krizlere sebep olmuştur (WHO, 2020; Öksüz Gül, Parlak ve Çelebi Çakıroğlu, 2022). COVID-19 salgını ile insanların hayatlarında çok fazla değişiklik meydana gelmiştir. Geçmişte yaşanan bazı salgın hastalıkların da kadınlar ile erkekler üzerinde fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden farklı etkilerinin olduğu bildirilmiştir (Richardson ve ark., 2014).

Salgın dönemlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin getirmiş olduğu yükler nedeniyle kadınların ruh sağlıkları erkeklere göre daha olumsuz yönde etkilenmiştir (Davenport ve ark., 2020; Evcili ve Demirel, 2020; Alon, Doepke, Olmstead Rumsey ve Tertilt, 2020). COVID-19 salgını ile mücadele etme sürecinde her ülke kendi politikaları kapsamında çeşitli önleyici ve iyileştirici eylem planlamaları yapmıştır. Ülkelerden bazıları sağlık hizmetleri planlamalarını yaparken zorunlu karantinalar, restoranlar gibi topluma açık alanların kapatılması, eğitim-öğretim faaliyetlerine ara verilmesi, uzaktan eğitime geçilmesi gibi önlemler almışlardır (Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu, 2020; Demir ve Taşpınar, 2021; Öksüz Gül, Parlak ve Çelebi Çakıroğlu, 2022).

Türkiye’de de salgın sürecinde planlamalar kapsamında benzer uygulamalar yapılmış olup, eğitim kurumlarının tüm kademelerinde uzaktan eğitim sürecine geçiş yapılmıştır. Bu doğrultuda yükseköğretim kurumlarında akademisyenler çevrimiçi eğitim-öğretimi çoğunlukla evden yapmak zorunda kalmıştır (TÜBA, 2020). Bu nedenle akademisyenlerin çalışma düzenleri çok daha fazla etkilenmiştir (Elmas Atay ve Gerçek, 2021; Çakmak Otluoğlu, Kurt Yılmaz ve Survegil Dalkılıç, 2021). Özellikle sağlık bilimlerinde

uygulamalı eğitimler veren akademisyenler bu eğitimleri ilk defa uzaktan vermenin, karşı tarafa verimli bir şekilde aktarabilmenin kaygısıyla önemli ölçüde efor sarf etmişlerdir. Bunun yanı sıra akademisyenler, uzaktan eğitim süreci ile akademik ilerlemeleri açısından önemli başarı göstergesi olan araştırma, yayın yapma faaliyetlerini de evden yürütmek zorunda kalmışlardır (Öz Yıldırım, Çelik Eren, Korkmaz ve Aydın Avcı, 2021). Dolayısıyla akademisyenlerin iş ve özel hayatlarındaki dengelerde ciddi değişiklikler meydana gelmiştir (Güven, 2021). Özellikle salgını kontrolü gereği karantina sürecine girilmesi, ev içi rollerde dışarıdan desteğin (aile büyüğü, bakıcı, yardımcı vb.) kesilmesi, herkesi olduğu gibi kadın akademisyenlerin de hayatlarını olumsuz yönde etkilemiştir (Burk, Pechenik Mausolf ve Oekleaf, 2020). Özellikle Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak aile içi rol ve sorumlulukların çoğunu üstlenen kadınlar ev içi rolleri sürdürmekte zorlanırken, diğer yandan iş yerinde yapmaları gereken ders yürütme, tez/proje/makale yazma, izleme, değerlendirme sorumluluklarında zorlanmışlardır (Aydın Göktepe, 2020; Öz Yıldırım ve ark., 2021). Aynı zamanda sağlıklı kadın akademisyenler, diğerlerinden farklı olarak pandemi sürecinde ön safhada yer alan sağlık personelini en iyi şekilde yetiştirmenin sorumluluğunu üstlenmişlerdir (Haslam, 2020). Tüm bu durumlar sağlıklı kadın akademisyenlerin kaygı, depresyon, yetersizlik ve tükenme yaşamalarına neden olmuştur (Evcili ve Demirel, 2020). Dünya geneline baktığımızda da benzer şekilde birçok ülkede karantina sürecine bağlı evden çalışma düzeninde kadınların ev içi iş yüklerinin arttığı görülmektedir (Alon ve ark., 2020; Wenham, Smith ve Morgan, 2020). Bununla birlikte bu süreçte kadın akademisyenlerle yapılan çalışmalarda da cinsiyet rolleri çerçevesinde kadınların ev içi rollerde temel sorumlu kişi haline geldikleri, akademik hayatın ev yaşamına entegrasyonunda zorlandıkları belirtilmektedir (Stadnyk ve Black, 2020; Wenham, Smith ve Morgan, 2020).

Tüm bireyleri zorlayan pandemi sürecinde toplumun kadına yüklediği toplumsal rollerin yanı sıra akademisyen olarak akademik süreç ile özel hayat dengesini sürdürmenin tüm boyutlarıyla yaşamlarını nasıl etkilediğinin ortaya çıkarılması, kadın akademisyenlerin toplumsal konumunun iyileştirilmesi gelecekte yapılacak çalışmalara yön verilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada da

COVID-19 salgınının, sağlık bilimlerinde çalışan kadın akademisyenlerin sağlığına, sosyal ve akademik yaşamlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Araştırmada, nitel araştırma tasarımlarından fenomenolojik yöntem kullanılmıştır.

Araştırma Evreni ve Örnekleme

Araştırma, Eylül 2020-Kasım 2020 tarihleri arasında, Türkiye'nin Batısında bir kamu Üniversitesinde görevli kadın akademisyenler ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma "COREQ (Consolidated criteria for reporting qualitative research) kriterlerine göre gerçekleştirilip raporlanmıştır.

Çalışmanın katılımcıları devlet üniversitelerinin Sağlık Bilimleri ile ilgili bölümlerinde, pandemi sürecinde evden çalışma yöntemini deneyimlemiş kadın akademisyenlerdir.

Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. COVID-19 pandemi sürecinde üniversitenin Sağlık Bilimleri ile ilgili farklı fakülte ve

bölümlerinde haftanın en az üç günü evden çalışıyor olmak çalışmaya alınma ölçütü olup, ölçütü sağlayan 15 kadın akademisyen ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Örneklemin Sağlık Bilimlerinde çalışan kadın akademisyenlerden oluşmasının nedeni hastane merkezli uygulamalı eğitim vermeleri ve kliniklerde de görevlerinin olmasıdır.

Kadın akademisyenlerin Sağlık Bilimlerinin farklı bölümlerinden olması sağlanarak çeşitleme sağlanmıştır.

Araştırmada örneklem sayısının yeterliliğinde, veri doygunluğuna ulaşıldığını gösteren, verilerde yeni görüş/düşünce gelmediği ve verilerin tekrar etmeye başlaması durumu gösterge olarak değerlendirilmiştir (Creswell, 2020). Verilerin, 13. katılımcıda doyum noktasına ulaştığı düşünülmüş ancak iki katılımcı daha görüşmeye alınmıştır. Katılımcıların tanıtıcı özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Katılımcıların yaşları 29 ile 51 arasında değişmektedir. Katılımcıların hepsinin alanı Sağlık Bilimleridir. Katılımcıların 12'si evli üçü bekarıdır. Katılımcılardan çocuğu olanların altısının bir çocuğu, beş kişininse iki çocuğu bulunmaktadır. Katılımcıların bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Akademik Ünvan	Çalışma Alanı	Medeni Durum	Çocuk sayısı
K1	51	Prof.Dr	Tıp Fakültesi	Evli	1
K2	41	Dr.Öğr.Üyesi	Hemşirelik	Evli	2
K3	44	Dr.Öğr.Üyesi	Hemşirelik	Evli	1
K4	29	Arş. Grv.	Ebelik	Bekar	-
K5	40	Doç.Dr.	Sosyal Hizmet	Evli	2
K6	33	Arş. Grv.	Hemşirelik	Bekar	-
K7	35	Dr.Öğr.Üyesi	Hemşirelik	Bekar	-
K8	38	Dr.Öğr.Üyesi	Ebelik	Evli	1
K9	36	Dr.Öğr.Üyesi	Sağlık Yönetimi	Evli	-
K10	40	Doç.Dr	Hemşirelik	Evli	2
K 11	41	Dr.Öğr.Üyesi	Ebelik	Evli	1
K12	39	Dr.Öğr.Üyesi	Ergoterapi	Evli	1
K13	42	Dr.Öğr.Üyesi	Hemşirelik	Evli	2
K14	39	Dr.Öğr.Üyesi	Hemşirelik	Evli	2
K15	43	Dr.Öğr.Üyesi	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Evli	1

Veri Toplama Araçları

Veriler "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" ile toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Çalışmada, katılımcıların

sosyodemografik özelliklerini saptamak için formda, bireylerin tanıtıcı bilgileri (yaşı, eğitim durumu, medeni durumu, kurumda bulunma süresi, vb) sorgulanmıştır. Form nitel araştırma konusunda uzman üç kişi tarafından değerlendirilmiştir.

Yarı Yapılandırılmamış Görüşme Formu: Formda açık uçlu görüşme sorusu olarak “COVID-19 Pandemi sürecinde rolleriniz ile ilgili yaşadığınız deneyimleriniz nelerdir?” sorusu yer almaktadır. Bu sorunun yanı sıra sorunun yanıtı doğrultusunda sondaj sorular sorulmuştur. Form için nitel araştırmada uzman üç akademisyenden görüş alınmıştır (Tablo 2).

Araştırma verileri, olgu bilim deseninde yaygın olarak kullanılan derinlemesine görüşme yöntemi ile kısıtlamaların olduğu salgın sürecinde, kurumda çalışılan günlerde COVID-19 tedbirleri alınarak yüz yüze toplanmıştır. Görüşmeler rahat ve etkili olabilmesi açısından, sadece araştırmacı ve görüşmecinin bulunduğu uygun fiziksel ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler her birey ile birer defa yapılmış ve yaklaşık 35-50 dakika sürmüştür. Ses kayıt cihazına kaydedilen görüşmeler aynı gün araştırmacılar tarafından doğal haliyle bilgisayara aktarılmıştır. Dökümanite edilen veriler tekrarlı okunarak ses kayıtlarıyla uyumlu olduğu kontrol edilmiştir.

Tablo 2: Görüşme Soruları

<p>1. COVID-19 Pandemi sürecinde rolleriniz ile ilgili yaşadığınız deneyimleriniz nelerdir?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Akademik rollerinizi değerlendirir misiniz? ▪ Yönetici rollerinizi değerlendirir misiniz? ▪ Evdeki rolleriniz değerlendirir misiniz? ▪ Kadınlık rollerinizi değerlendirir misiniz? Kadın olarak nasıl hissettiniz? ▪ Pandemi sürecinde sizi zorlayan şeyler nelerdir? Paylaşabilir misiniz? ▪ Evden çalışma sürecinde fiziksel olarak nasıl hissettiniz? ▪ Evden çalışma sürecinde psikolojik olarak nasıl hissettiniz? ▪ Evden çalışma sürecinde sosyal yaşantınız nasıl etkilendi? ▪ Evden çalışma sürecinde bilimsel çalışmalarınız nasıl etkilendi? ▪ Bu süreçte size nasıl yardımcı olunmasını isterdiniz? ▪ Konuşmayı bitirmeden önce eklemek istediğiniz başka şeyler var mı?

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce araştırmacıların bağlı olduğu kurumun etik kurulundan, (Tarih: 21.10.2020 ve Karar No: 2020/15-01) ve çalışmanın yapıldığı kurumdan (16/ 01/ 2019-E.377 sayılı) izinler alınmıştır. Görüşmeler yapılmadan önce araştırmacılar tarafından

katılımcılara çalışmanın amacı, süresi, ses kaydı alınacağı hakkında bilgi verilmiş, bu doğrultuda katılımcının sözlü ve yazılı onamları alınmıştır. Araştırma süresince Dünya Tıp Birliği Helsinki Deklarasyonu Prensipleri’ne uyulmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizi “içerik analizi tekniği” ile gerçekleştirilmiş olup herhangi bir bilgisayar programı kullanılmamıştır. Görüşmeler aynı gün araştırmacılar tarafından doğal haliyle bilgisayara aktarılmıştır. Verilerden elde edilen en küçük ifadeler listelenip (dikey ve açık kodlama), nitel araştırma konusunda deneyimli iki araştırmacı tarafından kontrol edilerek kodlar belirlenmiş, kodlar alt temalar altında gruplandırılmıştır (seçici kodlama). Kodlar ve alt temalar tekrar gözden geçirilerek belirli başlıklar altında temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan alt tema ve temalar araştırmadan bağımsız, nitel araştırmada uzman üçüncü bir kişi tarafından incelenerek, tekrar analiz edilerek karşılaştırılmış ve üç değerlendirmeci arasında uzlaşma sağlanmıştır (Tong, Sainsbury ve Craig, 2007). Araştırmada görüşme gerçekleştirilen her katılımcı için görüşme kod ismi (K) verilmiştir.

Çalışmada geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için; 1) Görüşmelerin sonunda katılımcı teyidi sağlanmıştır. 2) Katılımcıların ifadeleri yorumlanmadan birebir kaydedilmiştir. 3)Veri analizi basamakları detaylı tanımlanmıştır. 4) Veri analizi üç ayrı uzman tarafından gerçekleştirilmiştir. Veri analizinde, önce deneyimli iki araştırmacı tarafından kodlama ayrı ayrı yapılmış, kodlar karşılaştırılarak görüş birliğine varılmıştır. Yazarlar dışında nitel araştırma konusunda deneyimli başka bir uzman tarafından veri kayıtları dinlenerek kodlar-temalar karşılaştırılmış görüş birliğine varılmıştır (analiz üçlemesi). Araştırmada oluşturulan kodlar ve temalar, teyit edilebilirlik olması açısından araştırmacılar tarafından bağımsız olarak yapılmıştır. 5)Araştırma sürecinde ses kayıtları, saha notları saklanmıştır (Colaizzi, 1978; Creswell, Hanson, Clark Plano ve Morales, 2007).

BULGULAR

Elde edilen bulgular doğrultusunda, dört ana tema, 13 alt tema belirlenmiştir. Temalar sırasıyla “salgına hazırlıksız yakalanmak”, “savaş gibiydi”, “fizyolojik ve psikolojik tükenmişlik”, “deneyimlerden öğrenme” olarak adlandırılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Ana Temalar**Tema 1. Salgına Hazırlıksız Yakalanmak**

Katılımcıların COVID-19 pandemisine hazırlıksız yakalandıkları, virüse bağlı ölümler oldukça korktukları ve sürece uyum sağlamada güçlükler yaşadıkları görülmüştür. “Salgına hazırlıksız yakalandık” teması, “korku” “zorunlu ayrılık” ve “rol karmaşası” olarak üç alt temaya ayrılmıştır.

Alt Tema 1. Korku

Katılımcılardan bazıları hastalıktan ölen insanları gördükçe korktuklarını belirtmişlerdir.

“COVID 19 bizim için çok büyük bir fenomendi yani beklemediğimiz bir yerden sınav olduk. Hiç beklemeden hiç kurgulamadığımız bir şey yaşadık. Biz o nedenle de çok hazırlıksızdık, çok korktuk.” (K2)

“Gezmeyi, yeni yerler keşfetmeyi seven bir insan olarak evde fare gibi kapanmak çok can sıkıcı. Etrafımda ölen insanlara bir şey yapamamak, çaresizlik, ya bize bir şey olursa çocuklar ne yapar korkusu...” (K5)

Alt Tema 2. Zorunlu Ayrılık

Katılımcılardan bazıları karantina süreçlerinde sevdiği insandan ayrı kalmanın kendilerini her açıdan zorladığını ifade etmişlerdir. Ayrıca eşi sağlık çalışanı olanlar toplum tarafından damgalandıklarını bu durumun kendilerini çok olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

“Eşimle ayrı kalmak zorunda olmamız çok zorladı beni. Biz gerçekten hayatı birlikte göğüslüymüşüz onu anladım.” (K1)

“Eşim doktor olduğu için eve geleliyordum. Her şeyle ben ilgilenmek zorunda kalıyordum. Yardımcı tutacak kimseyi de bulamıyorduk eşim doktor olduğu için herkes bizden kaçıyordu.” (K14)

Alt Tema 3. Rol Karmaşası

Kadın akademisyenlerin evden çalışma sürecinde toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle akademik ve ev işlerine bağlı olarak daha fazla yıprandıkları görülmüştür.

“Bilmiyorum erkek akademisyenler de ders arası gidip yemeği karıştırıyorlar mıydı? Böyle bir rolleri olduğunu düşünmüyorum. Ya da çocuklarla ilgili olan etkinliklerde bu denli rol aldıklarını düşünmüyorum. Eminim bizden biraz daha rahattılar. Belki biz her şeyi bu kadar iyi yönetmeye çalışmak zorunda kalmamalıyız. Böyle hissetmemeliyiz.” (K3)

“Tam bir rol karmaşası diyebiliriz. Anne miyim, hoca mıyım, eş miyim tam bir kabus... Eğitici rolümü iyi götürmeye çalışmak için çok çaba sarf ettim.” (K11)

“Kimlik karmaşası yaşıyorsunuz yani. Burada toplantı yapıyorsunuz içerde yemek pişirmeye gidiyorsunuz gibi. Hayat devam ediyor hayat evden devam ediyor hiç kimse dışarıya

çıkamıyor onun dışında başka gereksinimleri var bu çocukların onlarla ilgilenmeniz gerekiyor ev içerisinde bir hayat devam ediyor.” (K13)

“Ne oldu bizler biraz yıprandık roller biraz karıştı. Ben anne miyim evde başka bir şey miyim hoca mıyım şimdi toplantıya mı gireceğim saat kaçtıydı. Zaman planlama noktasında sıkıntılarımız oldu. Rollerde karmaşa oldu.” (K2)

Tema 2. Savaş Gibiydi

Katılımcıların pandemi sürecini bir savaş gibi gördükleri belirlenmiş olup bu tema altında “zaman kavramının yitirilmesine yönelik kaygı”, “mücadele etmekten sıkılmak ve yorulmak”, “yeni eğitim yöntemine uyumda zorluk ve yetersizlik algısı”, “yönetici olmanın zorluğu” olmak üzere dört alt tema belirlenmiştir.

Alt Tema 1. Zaman Kavramının Yitirilmesine Yönelik Kaygı

Katılımcılar pandemi sürecinde zaman kavramının yitirildiğini, sürekli bir şeylere yetişme kaygısı nedeni ile zorlandıklarını ve bu sürecin yıpratıcı olduğunu ifade etmişlerdir.

“Koştura koştura bir yerlere yetişme, parkuru tamamlama yani burada bir sıkıntı var. Kendini gerçekleştirme noktasında bir sıkıntı var.” (K4)

“Pandemi de evden çalışırken günlük yapmanız gereken bir listeniz var. Derslere girilecek, toplantı yapılacak, maillere cevap verilecek, yazılması gereken yazılar yazılacak, problem yaşayanlara dönülecek gibi evin işleri gibi bir liste var ve sanki tik atıyorsunuz ... Hızlı bir şekilde geçiş yapmak zorunda kalmak zordu.” (K7)

“Elimizden geleni yapıp hatta daha fazla zaman ayırmamıza rağmen ders açıyorsunuz sıkıntılar oluyor öğrencilerin internet problemi oluyor bir daha açıyorsunuz normalde yapmanız gereken ders saatinin çok çok üzerine çıkıyorsunuz.” (K8)

Alt Tema 2. Mücadele Etmekten Sıkılmak ve Yorulmak

Bu kategori altında katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde ders anlatma sorunları, teknolojik alt yapı sorunları, fırsat eşitsizliğine bağlı sorunlarla karşılaştıkları ve problem çözüme noktasında zorlandıkları görülmüştür.

“Öğrencilerin belirli mağduriyetleri oldu ama bence öğretim elemanları da çok sorun yaşadı. Akademisyen rolü olarak hem sistemsel

boşlukların hem öğrenciye yetebilmek hem kendi işlerimizi yapabilmek noktasında en çok sıkıntı yaşayan grup olduğumuzu düşünüyorum. Kendi çalışmalarımız çok ciddi sekteye uğradı.” (K3)

“Fırsat eşitliği açısından eşitliğimiz yoktu öğrencilerin özellikle. Bu eğitim olanaklarına ulaşmakta zorluk yaşadı ve arada bu eşitsizlikleri dengelemek bize kaldı.” (K10)

“Nota ulaşamayan öğrenciye ulaştırmak, sınava giremeyen öğrenciyi tekrar sınav yapmak, ödev yöntemiyle bir şey yapmak, video çekmek durumunda kalmak yani böyle o olanaksızlıklar ve eşitsizliklerdeki boşlukları bizim doldurmamız istendi aşında ve bizde olağanüstü çaba gösterdiğimizi düşünüyorum.” (K2)

“Biz kendimizle ilgili akademik çalışmalarımız yaptığımızda kendimize zaman ayırdık diyen bir grubuz. Bu da tuhaf. Bu kısım azaldı tabi ki. Okuyoruz ya hep sıkılmışlar falan biz de sıkıldık biz problem çözmekten sıkıldık. Süreci yönetmekten sıkıldık.” (K5)

Alt Tema 3. Yeni Eğitim Yöntemine Uyumda Zorluk ve Yetersizlik Algısı

Katılımcılar uzaktan eğitim sürecinde sağlık bilimleri alanında olmalarının da etkisi ile ders anlatma, sınavlar, ders materyallerinin ve uygulamalı eğitimlerin yeterliliği noktasında kaygı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra ders notları dijital ortama uygun olmadığından tekrar hazırladıklarını, uygulamalı eğitimleri dijital platformda anlatmanın zorluklarından, yetersizlik hissine kapıldıklarından bahsetmişlerdir.

“Acaba mış gibi mi yapıyorum bilmiyorum. Sınav yapıyorum ama yeterince adaletli miyim bilmiyorum ödev veriyorum ama acaba birbirilerine bakarak mı yapıyorlar emin değilim.” (K8)

“Bunun bir ön hazırlığı olamaz zaten ne olabilirdi. Bu savaş gibiydi. Olağanüstü bir şeydi ve biz bu süreçte eğitimimizi sürdürebildik. (K6).

“Olması gerekeni verebiliyor muyum? Hemşireler gerçekten alması gereken eğitimi alıyorlar mı? Yerine ulaşıyor mu? Bunda kaygı yaşıyorsunuz. Bu konuda bir eksiklik hissediyorsunuz.” (K13)

“Bütün tezleriniz akademik çalışmalarınız yarım kalıyor, kliniğe gitme şansınız olmuyor. Bunlarla ilgili planlama yapmanız gerekiyor çünkü belirli bir süre için izin alıyorsunuz. O süreç de pandemi süreci. Sonra izin aldığınız süre

bitecek ve tekrar izne başvuracaksınız gibi olumsuz şeyler yaşıyorsunuz.” (K3)

“Uzmanlık eğitimi alıyorlar mesela bu konuda eksiklikleri oldu. Onları nasıl tamamlayacağımız konusunda kaygılarımız oldu.” (K1)

“Eksik kaldığınızı düşünüyorsunuz hocam ne yaparsanız yapın eksik kaldığınızı düşünüyorsunuz. Ben ders anlatıyorum ama yeteri kadar karşıya geçiyor mu bilmiyorum bir şeyler öğretmeye çalışıyorum ama yeteri kadar oluyor mu bilmiyorum.” (K15)

Alt Tema 4. Yönetici Olmanın Zorluğu

Yönetici rolü olan katılımcılar süreci yönetme ve zaman yönetimi noktasında zorlandıklarını, olumsuz etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

“İlk kez bazı platformları kullanıyorsunuz ve bunula ilgili sorun yaşıyorsunuz gibi böyle bir sürü bilinmezliğin içerisinde bir de idareci olmak.” (K5)

“Bu roller arasında bir de yöneticilik rolüm vardı ben inanılmaz olumsuz etkilendim süreci idareci olarak da sürdürmek çok zordu”. Siz ne yapıyorsunuz nasıl yetişiyorsunuz evde çocuk çocuk bütün bunlar nasıl oluyor yani. Kimse bize böyle bir şey sormadı. Bu işin sağlayıcıları da bizsek keşke bize de sorulsaydı.” (K1)

“Bu süreçte idareci olmak beni zorlayan bir sınavdı diyebilirim. Zaman yönetimi çok kötü oldu. Evden çalışıyor olsanız da işle ilgili yapmanız gereken işlerin tam olarak yapmanız bekleniyor. Ders yapacaksınız evet yapacaksınız yapamıyorsanız akşam yapıyorsunuz akşamlarınız da gidiyor hafta sonlarınız da gidiyor.” (K2)

Tema 3. Fizyolojik ve Psikolojik Tükenmişlik

Bu tema “yetersizlik algısı”, “depresyon”, “fiziksel sorunlar (ağrı-yorgunluk-kilo alma)”, “öz bakım eksikliği” olmak üzere dört alt temadan oluşmaktadır.

Alt Tema 1. Yetersizlik Algısı

Katılımcılar, kendilerini akademik ve aile içi rolleri arasında koşturmaktan hiçbir şeyi tam olarak yapamadıklarını, aile içi ilişkilerde çatışmalar yaşadıklarını ve bu sürecin kendilerini yıpratmış olduğunu belirtmişlerdir.

“Bu esnada evi, kendi çocuklarımı ihmal ettim. Çocuklarımın eğitimi geride kaldı. Bu da beni içten içe çok üzdü.” (K10)

“Çocukların öğretmenleri sürekli yine whatsapp'tan ödev veriyordu. Bir ara telefonu kırmak istedim gerçekten. Herkes bir şey istiyor, her şeyin bir son günü var. Fenalık gelmişti. Yetişememek, kendini yetersiz hissetmek çok kötü bir duygu.” (K14)

“Fedakârlık yapmak zorunda olduğumuz alanlar ailemiz ve evimizle ilgili işler oldu.” (K3)

“Eşler arasında iletişim anlamında kısır döngüye giriyorsun ki o zaman çatışmalar başlıyor.” (K14)

“Online derslere uyumunu sağlamak çok zor, ödevleri yaptırmak çok zorladı. Disiplini oluşturmak çok zor. Bir de gerçekten sosyalleşememek de zor. Şu anda patlamaları yaşıyor bizim ilişkimiz çok bozuldu.” (K10)

“Evde sürekli pijamayla bir derse gir, oradan çık yemek yap, çocukların dersleri, aile büyüklerinin sağlık problemleri arasında dönüp durdum. Çok yoruldum, çok tükendim.” (K13)

“Eviniz hiç olmadığı kadar dağınık oluyor, darmadağın. Çocuklarınızla etkin vakit geçiremediğinizi düşünüyorsunuz. Çünkü zaman planlaması zaten çok kötü. O konularda da eksilik, yetersizlik, yetişememe duygusu.” (K5)

“İki tane çocuğum var. İkisi de ayrı ayrı derslere giriyorlar. Evet işlerinizi evden takip ettik ama kendi işlerimi derslerimi mi yapayım çocukların derslerine mi destek olayım onların hazırlıklarını mı yapayım evde sürekli bir koşturma içinde zorlandım.” (K10)

Alt Tema 2. Depresyon

Katılımcıların birçoğu pandemi nedeniyle sosyalleşememenin de etkisiyle psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

“Depresyona girdim resmen. Sosyallik benim için çok önemli ama kimseyle buluşamıyorum kimseyle bir derdimi paylaşamıyorum...” (K12)

“Online psikolojik destek aldım ama onun da online olanı olmuyormuş hiçbir işe yaramadı. Sadece zaman iyi geldi. Zamanla her şeyle daha iyi başa çıkabildim.” (K11)

“Depresif hissediyorum kendimi. Yani bunları konuşurken ağlamak geliyor bazen içimden. Bir taraftan arkadaşlarıma ihtiyacım var ama arkadaşlarıma arayacak enerjim yok bir enerji düşüklüğü var isteksizim hiçbir şey yapmak istemiyorum.” (K1)

“Depresifim modum düşük zaman zaman ağlamak istiyorum. Zaman zaman hani bütün şeyleri yasakları delip sokağı çıkıp koşmak istiyorum. Böyle abuk subuk şeyler geçiyor aklımdan.” (K5)

Alt Tema 3. Fiziksel Sorunlar (Ağrı-Yorgunluk-Kilo Alma)

Kadın akademisyenlerin ev içi işler, uzaktan eğitim süreci, geç saatlere kadar çalışma ve uzun süre hareketsiz kalmanın etkisi ile fiziksel sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

“Yorgunluktan dolayı sürekli bir baş ağrısı, sırt ağrısı ve boyun ağrısı yaşadım. Eskiden kolaylıkla yaptığım işleri yapamaz oldum.” (K3)

“Sürekli bilgisayar başında oturmaktan sırt, bel kaslarınız ağrıyor onun dışında kronik bir yorgunluğunuz oluyor, uyku problemlerinizi alıyor çünkü geceyle gündüz arasında sıkıntı yaşıyorsunuz.” (K7)

“Performansım düştüğünü görüyorum. O da beni üzüyor... Yani fiziksel kapasitem azaldı, dizlerim ağrıyaya başladı. COVID-19 sürecinde kendimi yaşlanmış hissediyorum.” (K13)

“Aşırı kilo aldım. Spor yapamadım.” (K9)

Alt Tema 4. Öz Bakım Eksikliği

Katılımcılardan bazıları öz bakımlarını sağlamada yetersizlik hissine kapıldıklarını belirtmiştir.

“Kadınlığımı unuttum diyebilirim. Aşırı kilo aldım. Spor yapamadım, kuaföre gidemedim.” (K11)

“Planlama noktasında, bir şeylere yetişme noktasında, günü yetiştirme noktasında sıkıntı yaşıyorsunuz zaten. Yapabiliyorsanız kendinizle ilgili çalışmak, kendinizle ilgili diyorum. Bu da çok acayip bir ifade insanlar kendisiyle ilgili ne yapar kuaföre gider, masaja gider, kitap okur.” (K5)

Tema 4. Deneyimlerden Öğrenme

Bu tema “krizi yönetmeyi öğrenmek” ve “destek gereksinimi” olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır.

Alt Tema 1. Krizi Yönetmeyi Öğrenmek

Katılımcıların çoğunluğu bundan sonraki süreçlerde hazırlıksız yakalanmamak adına mutlaka acil durum planlarının olması gerektiğini belirtmişlerdir.

“Süreci kolaylaştıracak ne olabilirdi...

Eğitim platformlarının çok iyi olması gerekiyordu bizim bundan sonra bir ön çalışmamız olacaktır diye düşünüyorum. Çünkü insanlar olağanüstü durumlarda neler yapabileceğini gördüler. A, B, C planlarımızın olması gerektiğini gördüler. Belki buna benzer şeyler yaşayacağız gelecekte bunu bilmiyorum.” (K2)

“Belki en etkili yöntemleri öğreneceğiz belki öğrencilere en iyi şekilde eğitimler de vereceğiz, daha ileri teknolojiler de gelecek belki onlara da alışacağız ama şunu da yapmak gerekiyor acaba biz kendimizi nasıl gerçekleştireceğiz.” (K3)

“Rol paylaşımı daha adil daha adaletli olabilir görevler. Normal süreçte yürüttüğünüz işleri bu süreçte yürüttüğünüz zaman daha zorlayabiliyor. Belki o zaman daha empatiyle yaklaşılabilir ama onu da öğrendik zamanla...” (K12)

Alt Tema 2. Destek Gereksinimi

Kadın akademisyenlerin birçoğu bu süreçte motive olma noktasında destek almak gerektiği, özellikle yönetsel desteğin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

“Kadın akademisyenler olarak kültürel bu şeylerden biz bile çıkamıyorsak diğer kadınlar ne yapıyordur onu bilemiyorum. Ama kendimizi besleme ya da gerçekleştirme yolları bulmamız gerekiyor.” (K6)

“Ben şanslıydım o noktada. Ya da biz alıştık herhalde problemler çözmeye ama ekip olarak biz biraz daha iyi bir ekiptik birbirimizi motive etme noktasında. Destek alınabilir mi evet alınabilir. Ekip olarak mesela iletişimle ilgili toplantılar yapılabilir belki yoga yapılabilir online.” (K1)

“Mesela iki gün yarım saat yoga yapsaydık belki olamaz mıydı bence biraz daha rahatlayabilirdik. Kendimize zaman ayırdığımızı düşünebilirdik. O süreçten soyutlanabilirdik.” (K5)

TARTIŞMA

Çalışmada kadın akademisyenlerin COVID-19 pandemi sürecinde fiziksel, psikolojik, sosyal ve akademik açıdan çok yönlü olarak etkilendikleri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsizlikler nedeni ile kadın akademisyenlerin aile rolleri ve akademik rolleri arasında çatışma yaşadıkları her konuda kendilerini yetersiz hissettikleri, genel olarak akademik verimliliklerinin azaldığı

gözlemlenmiştir. Çalışmanın ilk teması olan “salgına hazırlıksız yakalanmak” teması altında kadın akademisyenlerin bilinmezlikle karşı karşıya kalarak bu sürece hazırlıksız yakalandıkları, ölen insanları gördükçe korkuya kapıldıkları, karantina süreçlerinde yaşadıkları ayrılıklardan dolayı zorlandıkları görülmüştür. Katılımcıların pandemi sürecinin ilk zamanlarında hastalık sürecinin belirsizliğinin yanı sıra uzaktan eğitim sürecine de uyum sağlamada güçlük yaşadıkları belirlenmiştir. Yapılan bir çalışmada da salgın sürecinin kadın akademisyenlerde şok etkisi yarattığı ve sürece uyum sağlamada artan iş yükü nedeniyle güçlük yaşadıkları belirtilmektedir (Öksüz Gül, Parlak ve Çelebi Çakıroğlu, 2022). Pandemi sürecinin etkisi ile yaşanan belirsizlikler, kadınların hem kendilerinin hem de sevdiklerinin hastalığa yakalanma korkusu, zorunlu karantinalar nedeniyle yaşanan ayrılıkların kadınlarda birçok ruhsal bozukluğu da beraberinde getireceği belirtilmektedir (Ünal ve ark., 2021). Bu doğrultuda çalışmanın bu bulgusunun çözüm önerileri üretilebilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada kadın akademisyenlerin rol karmaşası yaşadıkları, ev içindeki rolleri ile iş yaşamı arasında planlama noktasında sorunlar yaşadıkları, zamanı yetiştiremedikleri, yetersizlik hissine kapıldıkları belirlenmiştir. Bazı katılımcılar özellikle ev içindeki rollerde erkek akademisyenlere göre daha fazla sorumluluk aldıklarını belirtmişlerdir. Kadın akademisyenlerin ifadeleri pandemi sürecinin yanı sıra evden çalışma sistemine uyum sağlama noktasında da zorlandıklarını, ev içi rollerde daha fazla sorumluluk aldıklarını göstermektedir. Katılımcıların bu sürece uyum sağlamanın yanı sıra toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle sorumlulukların artması sonucu daha fazla yıprandıkları aşıkardır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin küresel salgın sürecinde de eğitim düzeyine bakılmaksızın ön plana çıktığı görülmektedir. Yapılan benzer çalışmalarda da salgın sürecinde ev içi rollerde kadın akademisyenlerin sorumluluğunun erkeklere oranla daha fazla olduğu belirtilmektedir (Wenham, Smith ve Morgan, 2020; Öksüz Gül, Parlak ve Çelebi Çakıroğlu, 2022). Bununla birlikte bir çalışmada da pandemi sürecindeki sosyal izolasyon nedeni ile çalışan kadınların sarsıcı bir şekilde etkilendiği belirtilmektedir (Lewis, 2020).

Literatürde kadın akademisyenlerin pandemi

sürecinde zaman konusunda kendilerini baskı altında hissettikleri, yapılması gereken işlerde zaman yönetimi konusunda sorun yaşadıkları belirtilmektedir (Çakmak Otluoğlu ve ark, 2021; Elmas Atay ve Gerçek, 2021). Çalışmamızda da kadın akademisyenlerin akademik rolleri ve aile içi rolleri arasında ciddi bir karmaşa yaşadığı zaman yönetimi sağlamada zorlandıkları, salgın sürecini savaşa benzettikleri, görülmüştür. Bu konularla ilgili ifadeler “savaş gibiydi” teması adı altında verilmiştir. Özellikle katılımcılardan evli olanların, çocuğu olanların aile içindeki kadınlık rollerinin baskın şekilde ön plana çıktığından kendileri geri planda kalarak akademik verimliliklerinin düştüğü görülmektedir. Yapılan çalışmalarda çalışma sonucumuza benzer şekilde ev içi rollerde yaşanan dengesizliğe bağlı olarak kadın akademisyenlerin akademik yaşam ile ilgili olarak sadece ders vermeyi yürüttükleri, bilimsel yayınlara vakit ayıramadıkları, akademik üretimden uzaklaştıkları belirtilmektedir (Stadnyk ve Black, 2020; Wenham, Smith ve Morgan, 2020; Öksüz Gül, Parlak ve Çelebi Çakıroğlu, 2022). Bu durumda kadınların cinsiyet rolleri kapsamında ev içi rollerde birincil rol üstlenerek fazla sorumluluk aldıkları, akademik rollerini ikinci plana attıkları söylenebilir.

Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde ders anlatma, teknolojik alt yapı ve fırsat eşitsizliğine bağlı sorunlarla karşılaştıkları, problem çözme noktasında zorlandıkları görülmüştür. Sağlık bilimlerinde uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı eğitimlerin olması, ders materyallerinin uzaktan eğitime uygun olmaması nedeni ile yeni, güncel ders içeriği, video çekimleri yapmak zorunda kaldıklarından akademisyenlerin daha fazla zorlandığı belirlenmiştir. Bu durum uzaktan eğitim süreci ile ilk defa ders verilmesinin etkisiyle akademisyenlerde kaygı ve yetersizlik hissine neden olmuştur. Yönetici olan kadın akademisyenlerin bunların yanı sıra belirsiz bir süreci yönetme noktasında zorlandıkları, süreçten daha fazla olumsuz etkilendikleri tespit edilmiştir. Elmas Atay ve Gerçek’in (2021) çalışmasında da kadın akademisyenlerin uzaktan eğitim süreci ile ilgili benzer sorunları yaşadıkları, idari görevi bulan kadınların da “her an aranabilecekleri” hissini onları olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Çalışmamızda üçüncü tema olan “fizyolojik ve psikolojik tükenmişlik” teması kadın akademisyenlerin akademik ve ev ile ilgili görevleri arasında koştururken yetersizlik hissine kapıldıklarını, psikolojik ve fiziksel sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını ortaya koymaktadır.

Salgın sürecinde uzun süre evde kalan, sosyalleşemeyen akademik ve aile içi rolleri arasında sıkışan, kendilerine vakit ayıramayan kadın akademisyenlerin ruhsal sorunlarla karşı karşıya kalması kaçınılmazdır. Pandemi de hastalığa yakalanma korkusu, rol çatışması, sosyal izolasyon gibi birçok sebebin kişilerde psikolojik sorunlara neden olabileceği ifade edilmektedir (Ahmed ve ark., 2020). Çalışma sonucumuz bu bulguyu destekler nitelikte olup yapılan benzer çalışmalarda da kadın akademisyenlerin bu süreçte sınırlı oldukları, rahatlayamama, kaygı bozukluğu gibi psikolojik sorunlar yaşadıkları görülmüştür (Elmas Atay ve Gerçek 2021; Otluoğlu 2021). Ekiz ve ark.'nın (2020) çalışmasında da salgın sürecinde kadınların anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğunun ortaya çıkması, çalışma sonuçları ile uyumluluk göstermektedir (Ekiz, İlman ve Dönmez, 2020).

Çalışmamızda kadın akademisyenlerin geç saatlere kadar çalışmak zorunda kalmaları ve sedanter yaşam, kadınların yorgunluk, kilo alma, kas eklem ağrısı gibi fiziksel sorunlarla karşı karşıya kalmalarına sebep olmuştur. Kültürel faktörlerin etkisi ile uzaktan çalışma sürecinde kadının evdeki rolleri, çocukların bakımı, devam eden eğitim süreci, çalışma hayatındaki artan sorumluluklar stresi tetikleyerek beslenme bozukluklarına, kilo alımına, kas eklem ağrılarına neden olabildiği belirtilmektedir (Ünal ve ark., 2021; Çakmak Otluoğlu ve ark., 2021; Elmas Atay ve Gerçek, 2021). Çalışma sonucumuzun da literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

Çalışmamızın dördüncü teması olan "deneyimlerden öğrenme" teması krizi yönetmek noktasında katılımcıların baş etmeyi öğrendiklerini vurgulamaktadır. Katılımcıların çoğunluğu bundan sonraki süreçlerde hazırlıksız yakalanmamak adına mutlaka acil durum planlarının olması gerektiğini belirtmişlerdir. Kadın akademisyenlerin birçoğu bu süreçte motive olma noktasında destek almanın, özellikle de yönetsel desteğin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Literatüre baktığımızda kriz durumlarında, çatışma yönetiminde baş etmeyi kolaylaştırmak için bireyin planlı, disiplinli olmasının yanı sıra aile/ eş desteği ile yönetici desteğinin önemine vurgu yapılmaktadır. Bununla birlikte destek alan kadın akademisyenlerin iş-aile rol çatışmasında ve stres düzeylerinde azalmalar olduğu belirtilmektedir (Naz, Fazal ve Khan, 2017; Elmas Atay ve Gerçek, 2021). Bu sonuçlar doğrultusunda

kadınların yaşamış oldukları rol karmaşalarının, sosyal ve iş yaşamları ile verimliliklerini olumsuz yönde etkileyeceğinden, bu konuda gerekli önlemler alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, sadece Sağlık Bilimlerinde çalışan kadın akademisyenlerin oluşturduğu bir örneklemeyle sınırlı olup, nitel araştırma olarak gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda araştırma verileri nitel araştırmanın doğası gereği sadece bu araştırmadaki katılımcıların görüşmelerini yansıtmakta olup, genellenemez.

SONUÇ

Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda, sağlık bilimlerinde çalışan kadın akademisyenlerin COVID-19 pandemi sürecinde fiziksel, psikolojik, sosyal ve akademik açıdan olumsuz etkilendikleri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsizlikler nedeni ile kadın akademisyenlerin aile rolleri ve akademik rolleri arasında çatışma yaşadıkları her konuda kendini yetersiz hissettikleri, genel olarak akademik verimliliklerinin azaldığı gözlemlenmiştir. Kadın akademisyenlerin kendilerini savaş ortamında hissedip birçok zorlu görevle karşı karşıya kaldıkları, uyum problemi yaşadıkları, yaşadıkları rol çatışması sonucu kendilerini yorgun ve tükenmiş, depresif hissettikleri görülmüştür. Akademik verimlilik açısından medeni durumun, çocuk bakımının ve verilen ders yükünün etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte sağlık profesyoneli yetiştiren kadın akademisyenlerin çoğunun uzaktan eğitim sürecinde yaşanan aksaklıklar sebebiyle, gelecekte birer sağlık elemanı olacak öğrencilerin mesleki yeterliliklerinin eksik kalacağı noktasında olumsuz etkilenebileceklerini düşündükleri görülmüştür. Bunların yanı sıra katılımcılar bu deneyimden de yeni şeyler öğrenerek baş edebilmişlerdir. Sonuçlar doğrultusunda; gelecekte tekrar meydana gelebilecek pandemi ve benzeri durumlar karşısında uzaktan eğitim sürecine yönelik nitelikli eğitimlerin, planlamaların artırılması, destek mekanizmaları ile oryantasyon programlarının oluşturulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Salgın sürecinde sağlık politikaları ile ilgili planlamalar yapılırken cinsiyete özgü etkilerin göz önünde bulundurulması, kadınların desteklenmesi, kadının toplumdaki konumunun ve sağlığının iyileştirilmesi açısından önemlidir.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 21.10.2020 ve Karar No: 2020/15-01)

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: N.Ç.; Tasarım: N.Ç., S.G.; Denetleme/Danışmanlık: N.Ç., S.G.; Analiz ve/veya Yorum: N.Ç., S.G.; Kaynak Taraması: N.Ç., S.G.; Makalenin Yazımı: N.Ç., S.G.; Eleştirel İnceleme: N.Ç., S.G.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Teşekkür / Acknowledgments

Çalışmaya katılmayı kabul eden ve sorunlarımıza verdikleri cevaplarla literatüre bilgi kazandıran kadın akademisyenlere teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKLAR

- Akın, L., Gözel, M. G. (2020). Understanding dynamics of pandemics. *Turkish Journal Of Medical Sciences*, 50, 515–519. doi: 10.3906/sag-2004-133
- Ahmed, M. Z., Ahmed, O., Aibao, Z., Hanbin, S., Siyu, L., & Ahmad, A. (2020). Epidemic of COVID-19 in China and associated Psychological Problems. *Asian journal of psychiatry*, 51, 102092. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102092>
- Alon, T. M., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality. Working paper. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research Working Paper No. w26947, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3569411>
- Aydın Göktepe, E. (2020). A Phenomenological research to determine individuals' perception of distance (work from home) model in pandemic period; Public university example. *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 10 (1), 29-42. doi: 10.26579/jocrebe.68
- Burk, B.N., Pechenik Mausolf, A., Oakleaf, L. (2020). Pandemic motherhood and the academy: A critical examination of the leisure-work dichotomy. *Leisure Sciences*, 43(1): 1-7. doi: 10.1080/01490400.2020.1774006
- Colaizzi, P. (1978). Psychological research as the

phenomenologist views it. In: Valle RS, King M. (eds.) *Existential phenomenological alternatives for psychology* (pp. 6). New York: Oxford University.

- Creswell, W., Hanson, W. E., Clark Plano, V. L., Morales, A. (2007). Qualitative research designs: Selection and implementation. *The Counseling Psychologist*; 35(2), 236-264. doi: 10.1177/0011000006287390
- Creswell, J. W. (2020). Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (Çev. Edt. Bütün, M., Demir, S.B), Ankara, Siyasal Kitabevi. 3.baskıdan çeviri, (Çeviri yayın tarihi: 2020)
- Çakmak Otlulu, K. Ö., Kurt Yılmaz, B., Survegil Dalkılıç, O. (2021). COVID-19 döneminde akademisyen annelerin iş-yaşam deneyimlerini anlamak: Nitel bir araştırma, *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 7, (1), 13-52. doi: 10.21798/kadem.2021.50
- Davenport, M. H., Meyer, S., Meah, V. L., Strynadka, M. C., Khurana, R. (2020). Moms are not ok: COVID-19 and maternal mental health. *Frontiers in Global Women's Health*, 1(1). doi: 10.3389/fghw.2020.00001
- Demir, R., Taşpınar, A. (2021). Koronavirüs pandemisinin kadının yaşamına ve sağlığına yansımaları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(4), 779-789. doi: 10.18863/pgy.882529
- Ekiz, T., İlman, E., Dönmez, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile COVID-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6 (1),139-154.
- Elmas-Atay, S., Gerçek, M. (2021). İş-yaşam çatışmasının Koronavirüs (COVID-19) pandemisi sürecinde yeniden değerlendirilmesi: Kadın akademisyenler açısından nitel bir araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (45), 203-241. doi:10.31795/baunsobed.865298
- Evcili, F., Demirel, G. (2020). COVID-19 pandemisinin kadın sağlığına etkileri ve öneriler üzerine bir değerlendirme. *Türk Fen ve Sağlık Dergisi*; 1(2), 1-2.
- Güven, A. (2021). COVID-19 Pandemi sürecinin birinci yılında, Türkiye'de akademisyenlerin iş yaşam kaliteleri üzerine bir değerlendirme. *Enderun*, 5 (1), 1-21.
- Haslam, M. B. (2020). What might COVID-19 have taught us about the delivery of Nurse Education, in a post- COVID-19 world? *Nurse Educ Today*, 5; 97,104707. doi: 10.1016/j.nedt.2020.104707
- Lewis, H. (2020). The coronavirus is a disaster for feminism: Pandemics affect men and women differently, The Atlantic <https://www.theatlantic.com/international/archive/2020/03/feminism-womensrights>

- coronavirus-covid19/608302/ (Erişim Tarihi: 30.06.2020).
- Naz, S., Fazal, S., Khan, M. I. (2017). Perceptions of women academics regarding work–life balance: A Pakistan case. *Management in Education*, 31(2), 88-93. doi: 10.1177/0892020617696633
- Öksüz Gül, F., Parlak, S., Çelebi Çakıroğlu, O. (2022). Erken kariyer evresindeki kadın akademisyenlerin COVID-19 küresel salgını sürecindeki akademik yaşam deneyimleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 12 (1),143–152. doi: 10.2399/yod.21.862284
- Öz Yıldırım, Ö., Çelik Eren, D., Korkmaz, M., Aydın Avcı, İ. (2021). The effects of COVID-19 pandemic on social and academic lives of nurse academicians. *Journal of Samsun Health Sciences*, 6(3),705-720. doi:10.47115/jshs.1019528
- Richardson, E. T., Collins, S. E., Kung, T., Jones, H. J., Tram, K. H., Boggiano, V.L., ... Andrew, Z. R. (2014). Gender inequality and HIV transmission: A global analysis. *Journal of the International AIDS Society*, 17.1, 19035. doi: 10.7448/IAS.17.1.19035
- Stadnyk, T., Black, K. (2020). Lost ground: Female academics face an uphill battle in post-pandemic world. *Hydrological Processes*, 34(15), 3400–3402.
- Tong, A., Sainsbury, P. Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. *Int J Qual Health Care*, 19(6), 349-357. doi:10.1093/intqhc/mzm042
- Türkiye Bilimler Akademisi – TÜBA. COVID-19 Pandemi Değerlendirme Raporu. [Updated: 2020 April]. Erişim Tarihi: 06.06.2020, <http://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/raporlar/Covid-19%20Raporu-revize.pdf>
- Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu. Pandemi Günlerinde Türk Yüksek Öğretimi. [Updated: 2020 June]. Erişim Tarihi: 30.06.2020, <https://covid19.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/pandemi-gunlerinde-turkyuksekogretimi.aspx>.
- Ünal, E., Atik, D., Gözüyeşil, E. (2021). COVID-19 pandemisi ve kadınlar. *Haliç Üniv Sağ Bil Dergisi*, 4(1), 1-8. doi: 10.48124/husagbilder.825346
- Wenham, C., Smith, J., Morgan, R. (2020). COVID-19: The gendered impacts of the outbreak. *The Lancet*, 395(10227), 846–848. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30526-2
- World Health Organization (WHO). Gender and women’s mental health: gender disparities and mental health: the facts. [Updated: 2021 May]. Erişim Tarihi: 21.06.2021, https://www.who.int/mental_health/prevention/genderwomen/en/